

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

בפני כב' השופטת יעל הניג

תובעים יפעת קרן
ע"י עו"ד שוייצר, עו"ד דאום ועו"ד פרידליך

נגד

נתבעים 1. משרד החינוך והתרבות
ע"י עו"ד ברכיה מפמת"א
2 - 3 - נמחקן
4. חב' מוסדות חינוך ותרבות בע"מ
5. אליעזר בן שטרית
6. עירית דימונה
ע"י עו"ד רחמני

פסק דין

מבוא

1
2
3
4 "בית הספר חייב להבטיח את שלומם ואת ביטחונם של הבאים בין כתליו, ובכך לספק את זכותם
5 של כל ילד וילדה ושל כל מבוגר לשמירה על גופם, על בריאותם הנפשית ועל רכושם.

6
7 בשנים האחרונות התגבר הצורך לטפל בצמצום האלימות בקרב ילדים ובני נוער בישראל. נתונים
8 שנאגרו ממקורות משטרה, ממחקרים ומדיווחים פנימיים במערכת החינוך מצביעים על תמונת
9 מצב קשה באשר להיקף הבעיה ולחומרתה. יש להתייחס בחומרה להתגברות תופעת האלימות
10 במוסדות החינוך. אי התמודדות עם הבעיה מערערת את סמכותו של המוסד החינוכי כגורם מחנך,
11 ונוטלת את ההצדקה המוסרית והערכית לקיומו. אם בית הספר משדר השלמה עם אלימות או עם
12 עבריינות אחרת או סלחנות כלפיה, לא יופנמו אצל התלמידים הערכים של שמירת החוק ושלילת
13 האלימות. "

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 05-44987 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 מתוך חוזר מנכ"ל משרד החינוך, מבוא לפרק "אורחות חיים במוסדות החינוך – אלימות – יצירת
2 אקלים בטוח וצמצום האלימות במוסדות החינוך". דצמבר 2000.

3
4 מורה בישראל העבירה לתלמידיה שיעור בכיתת בית ספר. במהלך שיעור נשמעו דפיקות מבחור
5 על דלת הכיתה. המורה פתחה את הדלת, הספיקה להבחין בחפץ מונח על רצפת המסדרון
6 ובניצוצות הבוקעים ממנו. מיד לאחר מכן התפוצץ החפץ. כתוצאה מכך נבהלה המורה
7 והתמוטטה [להלן – "האירוע"].

8
9 מוסכם כי אותו חפץ היה נפץ שהונח במקום על ידי תלמיד בית הספר.

10
11 על כל אלה אין מחלוקת.

12
13 המורה תובעת בתביעתה שלפניי את משרד החינוך, את הרשות המקומית, את התאגיד המפעיל
14 את בית הספר ואת מנהלו של בית הספר, בגין נזקי גוף שנגרמו לה לטענתה עקב האירוע ועקב
15 התנהלות הגורמים לאחר מכן.

16 רקע ועובדות שאינן במחלוקת:

17
18 1. התובעת ילידת 1967, מורה מוסמכת שלימדה גיאוגרפיה, ידיעת הארץ ושל"ח בבית
19 הספר התיכון על שם ליהמן בדימונה. בית הספר הופעל על ידי חברת מוסדות חינוך ותרבות
20 בע"מ ועל ידי עיריית דימונה, שהינן גם המחזיקות במקרקעין [להלן – "בית הספר" ו"העירייה"].
21 בית הספר נוהל בכל עת רלוונטית על ידי נתבע 4, אליעזר בן שטרית [להלן – "המנהל"]. בית
22 הספר הינו חלק ממערכת החינוך בישראל, וככזה, כפוף לפיקוח המדינה - משרד החינוך.

23
24 2. העירייה ומשרד החינוך הינם גם מעבידיה של התובעת ושילמו לה, כל אחד לפי חלקו,
25 את משכורתה.

26
27 3. נשוב אל האירוע הפעם בהרחבה. ביום 23.11.04, העבירה התובעת שיעור גיאוגרפיה
28 לתלמידי כיתה יב' בבית הספר. השיעור החל בשעה 10.00 ונועד להסתיים בשעה 10.45. עקב
29 חשש מזריקת חפצים אל תוך הכיתה במהלך השיעור, נעלה התובעת את דלת הכיתה עליה ועל
30 תלמידיה. במהלך השיעור, ביקשה התובעת משלושה תלמידים להוציא את מחברותיהם ולהתחיל

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

- 1 לכתוב. שניים מהם ביצעו את הוראתה ואילו השלישי, מ', בן לאחד המורים בבית הספר, סירב
2 לעשות כן. כעבור מספר דקות עזב מ' את הכיתה ללא רשות. התובעת נעלה אחריו את הדלת.
3 לאחר מספר דקות נשמעו דפיקות חזקות על דלת הכיתה הנעולה, התלמידים בכיתה אמרו "משהו
4 בסגנון של הנה מ' חזר, רק הוא דופק ככה על הדלת". כשפתחה התובעת את הדלת, ראתה חפץ
5 ממנו בוקעים ניצוצות, לא הספיקה להבין או לעשות דבר והחפץ, שבדיעבד התברר כי הוא נפץ,
6 התפוצץ. התובעת שנבהלה, צעדה לאחור אל הכיתה והתמוטטה.
7
- 8 4. התובעת לוותה על ידי המורה מרים דהן לקופת חולים, הופנתה לחדר מיון אך שבה לבית
9 הספר. שם פגשה במנהל שהוזעק לבית הספר עקב האירוע. המנהל ניסה לשכנעה להתפנות
10 תחילה לחדר מיון ברכבה של אחת המורות ובליווי שלה ולדחות את המפגש עם המשטרה למועד
11 מאוחר יותר. התובעת עמדה על דעתה ודרשה מהמנהל להזמין לבית הספר ומיד, משטרה
12 ואמבולנס. המנהל עשה כדרישתה, אם כי קיימת מחלוקת תוך כמה זמן ואכן הגיעו לבית הספר
13 שוטרים ואמבולנס. התובעת פונתה באמבולנס לבית החולים סרוקה, טופלה בחדר מיון ושוחררה
14 למנוחה בביתה.
15
- 16 5. כבר באותו ערב הגיע לבקרה אביו של מ' ובין השניים נתפתחה שיחה שעל תוכנה
17 חלוקת הדעות. למחרת הגישה התובעת תלונה במשטרה נגד מ' משום שחשדה בו שהוא זה
18 שהניח את הנפץ ונגד אביו משום שלטענתה איים עליה וניסה למנוע ממנה להתלונן נגד בנו.
19
- 20 6. בהמשך התקשרו המנהל ומורים מבית הספר אל התובעת.
21
- 22 7. המשטרה לא הצליחה לאתר חשוד בפיצוץ, לא מצאה להמשיך לחקור את אביו של מ'
23 וסגרה את תיקי החקירה.
24
- 25 8. התובעת התלוננה בפני מפקחת בית הספר במשרד החינוך, גב' יהודית בלום [להלן –
26 "המפקחת"] הן על אי נקיטה באמצעי ריסון ביחס לאלימות תלמידים הקיימת בבית הספר, על
27 יחס סלחני והיעדר מסר חד משמעי השולל אלימות בבית הספר ועל היעדר גיבוי וניסיונות מצד
28 המנהל וגורמים בעלי השפעה בבית הספר, להניאה מתלונה, לאחר הפיצוץ. לאחר בדיקה, בה עוד
29 ידובר, הודיעה לה המפקחת כי הצוות החינוכי פעל כשורה, איחלה לה החלמה רבה והביעה
30 רצונה שתשוב לעבודתה.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1

2 9. התובעת לא שבה לעבודתה בבית הספר ובהוראה בכלל. באוגוסט 2005 עברה עם בתה
3 להתגורר בקיבוץ חניתה שבצפון. באפריל 2007, כשנתיים וחצי לאחר האירוע, החלה לעבוד
4 כפועלת במפעל קוטלב – חניתה ציפויים בע"מ שבקיבוץ. בפברואר 2009 הופסקה עבודתה
5 במפעל. התובעת קיבלה דמי אבטלה. החל מיולי 2009 עובדת התובעת כמפעילת מכונה בחברת
6 וויס טכנולוגיה בע"מ, אף היא בקיבוץ.

7

8

המחלוקות

9 10. לטענת התובעת חבים כלפיה כל הנתבעים בחובות מושגיות: בין כמעבידים ובין
10 כמחזיקים ובעלי שליטה במקרקעין. הנתבעים, למעט משרד החינוך, חולקים על כך.

11

12 11. עיקר המחלוקות - במישור החובות הקונקרטיים. אין חולק כי פיצוץ נפץ על ידי תלמיד
13 הינו סיכון בלתי רגיל ועשוי להקים אחריות בהתממשו, ככל שבעלי החובות המושגיות לא נקטו
14 באמצעים סבירים על מנת למנוע זאת. אלא לטענת התובעת, הנתבעים יכולים וצריכים היו לצפות
15 את התממשות הסיכון ואילו לטענת הנתבעים לא יכולים ולא צריכים היו לצפות זאת.

16

17 12. ועוד טוענת התובעת כי התנהלות הנתבעים, בעיקר בית הספר, לאחר האירוע, הייתה
18 מטייחת, פוגענית וכושלת. בין השאר ניסה המנהל להניאה מהגשת תלונה במשטרה וגורמי בית
19 הספר הציגו למשרד החינוך תמונה מעוותת של היעדר אלימות בבית הספר. משרד החינוך מצידו
20 לא טרח לבדוק את המציאות בשטח או התעלם ממנה. הנתבעים כופרים מכל וכל בטענות אלה.
21 בין השאר, גורמי בית הספר ואף המנהל התעניינו בשלומה ובבריאותה של התובעת, המנהל הציג
22 לה לדחות את הגשת התלונה במשטרה עד לאחר קבלת טיפול רפואי, הגורמים הציגו תמונה
23 מציאותית של המצב בבית הספר והכל פעלו במירב יכולתם על מנת למגר תופעות כאלו בעתיד
24 ולהחזיר את התובעת לעבודה סדירה בבית הספר ובכלל.

25

26 13. לטענת התובעת לא נקטו הנתבעים באמצעים סבירים כנדרש ואילו לטענת הנתבעים
27 דווקא כן נקטו בהם.

28

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

14. במידה שיימצא כי הנתבעים הפרו את חובותיהם כלפי התובעת, עולות מחלוקות לגבי קיומו של קשר סיבתי בין הפרות אלו לבין האירוע שגרם לנזק, האם ניתן וצריך לצפות מעשה מכוון מצידו של התלמיד.

15. בהינתן תשובה חיובית לכל אלה, עולה מחלוקת לגבי קיומו של אשם תורם מצד התובעת בעצם נעילת הכיתה. טענה זו הועלתה על ידי בית הספר והעירייה בלבד, משרד החינוך אינו שותף לה.

16. בהינתן אחריות הנתבעים – מהי חלוקת האחריות ביחסים הפנימיים ביניהם.

17. מחלוקות שגורות לגבי הנזק והיקפו.

הראיות

18. מטעם התובעת העידה היא עצמה, מטעם משרד החינוך העידה המפקחת ומטעם העירייה העיד המנהל. כמו כן הוגשו מוצגים.

19. הצדדים הגישו חוות דעת רפואיות בתחום הנפשי. המומחית מטעם התובעת הינה פרופ' פניג, המומחית מטעם הנתבעים היא ד"ר רינג. לאור הפערים בין מומחי הצדדים מינה בית המשפט את פרופ' קוטלר כמומחה מטעמו. חוות דעת המומחים הוגשו ללא חקירות.

דיון

ממצאים עובדתיים

גילויי אלימות בשטח בית הספר עובר לאירוע

20. התובעת הצהירה כי היו מקרים בהם נזרקו על מורים שקיות מים ואף פגעו בהם; היא עצמה הצליחה לחמוק משקית כזו; באחד מהמקרים נכחה וראתה איך נפגעת המורה עדינה מונסנגו מפגיעת מלפפון; תלמידים התפרעו בטיולי בית הספר; היא עצמה שמעה קולות נפץ כאשר ישבה בחדר מורים. לדבריה שררה בבית הספר אווירה אלימה. כתוצאה מכך נהגו היא ומורות אחרות, בשעת השיעור, לנעול את דלת הכיתה עליהן ועל תלמידיהן. זאת לבקשת התלמידים ומפחד שיזרקו עליהם ולתוך הכיתה שקיות מים ונפצים.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

21. בחקירתה פירטה כי מועד זריקת השקית עליה היה באותה שנת לימודים נושא התביעה; ששמעה בחדר מורים מורה מתלוננת על פגיעתה משקית מים; היא עצמה לא התריעה על מה שקרה לה משום שהשקית החמיצה אותה ולאור האווירה שממילא לא מטפלים בדברים; שהיו מקרים נוספים עליהם לא כתבה בתצהיר; היא הסבירה שמורים לא באו להעיד משום שהם עדיין עובדים בבית הספר וחוששים למקור פרנסתם [עמ' 6]. ועוד פירטה שאירועי נפצים אירעו גם בשנים קודמות, אף בתחילת שנת הלימודים בה אירע האירוע, בעיקר, אך לא רק סביב פורים [עמ' 7]. כשנשאלה האם זכורה לה השעיית תלמידים בגל אלימות השיבה שפעם אחת החזירו תלמידים מטויל שנתי לאחר שנמצאו אצלם דברים אסורים לשימוש [עמ' 7 למטה]. בהמשך פירטה שגם מורות נוספות נהגו לנעול את דלתות הכיתות [עמ' 18].
22. ב"כ הנתבעים חקרו את התובעת נמרצות על תצהירה. בסיכומיהם האירו על הנקודות הבאות: התובעת לא ידעה לומר מתי בדיוק נזרקה עליה שקית מים; היא לא ידעה את שם המורה הנוספת עליה נזרקה שקית מים; היא הודתה שזריקת נפצים הייתה בעיקר סביב חג הפורים; היא לא ידעה לפרט מאיזה כיוון שמעה קולות נפץ כאשר ישבה בחדר מורים; הגדיל ב"כ משרד החינוך בסיכומיו והגדיר זריקת מלפפון על מורה, כאשר לא פורטו נסיבותיו, כ"מעשה קונדס"; התובעת העידה שתלמיד שנתפס עם "דברים אסורים לשימוש" הורחק מטויל שנתי, היא לא דיווחה על המקרה הבודד של זריקת שקית מים עליה; התובעת ניסתה להעצים את תלונותיה, להציג תמונה מעוותת של המציאות בבית הספר, עדותה כבושה ואינה נתמכת בעדויות מורים אחרים. כפי שאראה בהמשך, לא מצאתי בטרוניות אלה ממש: עדותה של התובעת מקובלת עלי ואיני סבורה שעליה להקדיש את זמנה בבית הספר למילוי דוח"ות על אירועי אלימות, כגון שעות, מיקומים ופרטים שמא באחד הימים יתפוצץ לרגליה נפץ שהושלך לשם על ידי תלמיד. מעבר לכך, עדותה של התובעת מתחזקת ומסתייעת בחומרים ראיתיים שמקורם בבית הספר עצמו.
23. המנהל מוסר בתצהירו שהתובעת לא התלוננה בפניו אי פעם לפני האירוע, על אלימות קיצונית ופחד בקרב מורים ותלמידים, למעט מקרים של התחצפות תלמידים לתובעת ואשר טופלו; לדבריו בבית הספר לומדים מאות תלמידים ולעיתים רחוקות נתקל בגילויי אלימות; וכן נתקל במקרים בודדים וקיצוניים של אלימות; הוא מאשר שבתקופה שקדמה לאירוע היו מספר מקרים של זריקת שקיות מים לכיתות, זריקת נפצים – רק בשטח המקיף את בית הספר ולא בין כתליו; זריקת נפצים הייתה באותה תקופה תופעה נרחבת בעיר; ידוע לו שהמשטרה עצרה נערים

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 חשודים ופתחה להם תיקים פליליים; הוא שולל נמרצות אווירה של טרור ופחד של מורים
2 ותלמידים בשטח בית הספר.

3
4 24. בחקירתו התברר שהאמור בתצהירו ידוע לו ממורים ולא מידיעה אישית [עמ' 32, ש' 27];
5 שידוע לו על זריקת פחית לתוך כיתה; שיכול להיות שהיה מקרה עם פצצת עשן עם גב' יוספה;
6 שיכול להיות שהיה מקרה של פצצת עשן או נפץ, אך זה היה בסביבות פורים [עמ' 31]. הוא שלל
7 הכנסת אלות, סכינים ופטישים לתוך בית הספר; כשנשאל על ידי ב"כ התובעת בכמה מקרים
8 נזרקו שקיות מים לכיתות ועל מורים, לא שלל תופעה זו אלא השיב שהדבר אינו כלפי מורים, אלא
9 מעשה קונדס של תלמידים [עמ' 32]; הוא שלל תחילה שנערים שנעצרו על ידי המשטרה בחדר
10 לזריקת נפצים היו תלמידי בית הספר [עמ' 35]; אך חזר בו בהמשך ולדבריו מסר לו הרפרנט
11 המשטרה שמות של תלמידים חשודים, אך הוא אינו זוכר באילו כיתות למדו [עמ' 36]; על
12 התופעה של נעילת הכיתות על ידי המורים שמע לראשונה לדבריו רק באירוע עצמו, לא שמע על
13 מורות אחרות שעושות זאת ואם עשו כך, הדבר אינו בידיעתו [עמ' 37].

14
15 25. עיון מדוקדק בגרסאות התובעת והמנהל מגלה דמיון, כאשר ההבדלים הינם לגבי **עוצמת**
16 **ותכיפות גילויי האלימות**, או בחלק מהמקרים, **עצם הסיווג שלהם ככאלה**. אדון בסיווג כבר עתה:
17 המנהל סבור שזריקת שקיות מים אל תוך כיתות לימוד הינו "מעשה קונדס" וכך גם סבור ב"כ
18 משרד החינוך לגבי זריקת מלפפון על מורה [סעיף 13 לסיכומיו]. צר לי על גופי חינוך ועל באי
19 כוחם שכך הם רואים את הדברים. צר לי במיוחד על כך שמורה בישראל נדרשת לשכנע את ב"כ
20 משרד החינוך באותות ובמופתים שזריקת מלפפון על מורה הינו מעשה אלימות ואינו "מעשה
21 קונדס". דעתי שונה לחלוטין.

22
23 **אני סבורה, כבר ברמת העיקרון, שחפצים הנזרקים במפתיע על בני אדם, בהיעדר מודעות מוקדמת**
24 **שלהם ובהקשר הכולל של זירה מצומצמת [כיתה, מסדרון או חצר בית ספר], תוך הגבלת**
25 **אפשרויות ההתחמקות שלהם, עלולים לפגוע ולהזיק. על כן נקודת המוצא היא – שמדובר**
26 **במעשה תוקפני ואלים, אלא אם מתברר אחרת לאחר בחינת כלל נסיבות העניין.**

27
28 26. כעת אפנה אל הראיה המרכזית לעניין טיבה של האלימות בבית הספר. ביום 7.12.04,
29 כשבועיים לאחר האירוע, התקיימה ישיבה משותפת למורים ולהנהלת בית הספר. פרוטוקול
30 הישיבה צורף על ידי התובעת לתצהירה ובמסגרתו אף הוגש ללא התנגדות [להלן –

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 "הפרוטוקול" ו - "הישיבה". התובעת הצהירה, בסעיף 21 לתצהירה, שהישיבה נועדה להתקיים
2 לפני האירוע נושא התביעה, אלא שהיא נדחתה בחודש וכך יוצא שהתקיימה לאחר האירוע.
3 המנהל, שהגיש את תצהירו לאחר שכבר עמד לפניו תצהיר התובעת, לא התייחס לכל אלה ולא
4 שלל את דברי התובעת. בחקירתה על ידי ב"כ משרד החינוך העידה התובעת שהפרוטוקול נכתב
5 על ידי וועד המורים והוא גם זה שהזמין את הישיבה. לדבריה הישיבה הוזמנה לנושא האלימות
6 בגלל האווירה הקשה בבית הספר, "הגיעו מים עד נפש", המורים החליטו שמוכרחים לעשות
7 משהו וההנהלה ביקשה לקבל את השאלות מראש כדי שתוכל להתכונן. המורים העלו בישיבה
8 בעיות נוספות אך הישיבה הוזמנה בעיקר לנושא האלימות [עמ' 9]. המנהל, שהעיד לאחר
9 התובעת, לא נשאל על גרסת התובעת בעניין זה ולא שלל אותה.

10

11 נמצא שהישיבה אכן נועדה להתקיים עוד לפני הפיצוץ או האירוע והאמור בה משקף את יוזמת
12 המורים בקיומה ואת תופעות האלימות והאווירה בבית הספר עוד לפני כל אלה.

13

14 26. אביא את הדברים בהרחבה, ככל שהם מתייחסים לנושאי התביעה. המנהל שנכח בישיבה
15 ודיבר לאחר שמיעת המורים, לא חלק על טענותיהם. בלשון המעטה, הדברים אינם מחמיאים
16 לעמדות הנתבעים במשפט:

17

18 כוכי כספי, יו"ר וועד המורים, המכונה "כוכי": זימנו את ההנהלה לישיבה כדי להעלות מספר
19 בעיות. רשימת הנושאים הועברה למנהלים כדי להכין את עצמם ולענות על השאלות. ישנה תופעה
20 של מורים שרצו לדבר וחזרו בהם. יש לראות בכך מעין "סתירת פיות" או השלמה עם "הבעיות
21 השונות"....

22

23 **אתי עזרא: בשכבה ז' - ח' - הרבה תלמידים ורק 2 תורנים בימי ד". המצב הזה מסוכן. יש לנסות**
24 **ולתגבר יותר את הקומה. ישנם תלמידים זרים, פותחים דלתות וזורקים פחיות. ...**

25

26 **יוספה: זה לא אתם ואנחנו אלא רצון לפשר כאן. חשה בשנה האחרונה שיש כאן אלימות. נזרקה**
27 **פצצת עשן וזה מסוכן. אני נאלצת לנעול דלתות אולי אפשר לחשוב על גוף חיצוני, שישמור**
28 **ובתוך השיעורים, בהפסקות וכד'.....**

29

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 עדינה [מהחטיבה]: מפריע לה הקטע שאנו המורים צריכים להוכיח שהתלמיד עשה. כשמורה בא
2 ואומר למנהל, לא צריך לדאוג צריך להיות בטוחים ולהאמין במורה. אני מגיעה היום בלי חשק
3 לעבודה. וגם לא יידעו את המורה אם עשו להם משהו או שיתנצלו בפני המורה. הקטע של
4 הענישה לא מספיק חזק. יש למנוע תופעה של חדירת תלמידים מבתי ספר אחרים.

5
6 אילן סויסה: טוען שאין הפסקה שבה אין מקרה כלשהו של אלימות. התייחסו לזה בזלזול. אני לא
7 שוטר. במקום לעזור למערכת אני מקבל פידבק נגדי. ...

8
9 סוזי: ... כמורים ומחנכים אנו מצפים כאן לגיבוי. אנו אנשי מקצוע ולא צריכים להוכיח משהו
10 מסוים שראינו. ..

11
12 יפה [אחותו של המנהל, י. ה.]: תלמידים שמסתובבים הרבה בחצר ומפריעים במגרש הספורט עם
13 אלות, סכינים ופטישים.

14
15 שרה: תלמידים אלימים לא מטופלים.

16
17 תמר: אני מפחדת להגיע לביה"ס. הפתרון המידי לכל בעיה הוא הכרחי. יש אווירה של ניתוק.

18
19 אתי: אני ביקרתי את יפעת [התובעת, י. ה.]. הדברים עברו יותר מדי בשקט. לא דיברנו על
20 הסיטואציה שנוצרה. זה יכול לקרות לכל אחד מאיתנו.

21
22 כוכי: לי יש חרדה בכיתות. חטפתי שקית מים ביום חורפי. השפלה איומה. העניין לא טופל. היום
23 אני נועלת כיתה. בכל פעם שדלת נפתחת אני בחשש. אנחנו לא בטוחים במקום עבודתנו. הנחיות
24 סותרות מצד ההנהלה. להוציא תלמידים או לא. חלק אומרים להוציא, חלק תקבלי. צריך להגיע
25 להחלטה מוסכמת. ...

26
27 רותי: נושא האלימות הוא החשוב ביותר כרגע. משה נחום פנה לאליעזר [המנהל, י. ה.] וביקש
28 שכל הזמן יהיו מורים במסדרונות. אם הייתה נוכחות של מורים במסדרונות המצב היה שונה.
29 כולם עובדים קשה, אך החלוקה של העבודה לא שווה. צריך להיות לוח תורנויות. בכל שיעור
30 מורה צריך לפטרל בביה"ס.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1
2 כוכי: מה שמפריד בין אנרכיה לבין חברה מסודרת זה שלטון החוק ונורמות ההתנהגות. השאלה
3 כיצד טיפלנו בבעיות. חובה להגדיר את גבולות המותר ואסור. ברגע שהנושא פרוץ, הדברים
4 מתפרשים לפי ראות עיניו של כל תלמיד. חשוב לקבוע נורמות התנהגות, ליידע את התלמידים
5 ולהעניש בצורה חמורה על כל עבירת משמעת ...
6
7 מקס: ... יש חמולות שיוצאות בחיסול חשבונות
8
9 אירית: ... יש הנחיות סותרות בביה"ס.
10
11 על דברי המורים השיבו "דדון" והמנהל. איש מהם לא העלה טענה כלשהי כנגד תלונות המורים.
12
13 דדון: עצוב לי לשמוע את הדברים. כל ההנחיות של החטיבה הם מובנות וברורות. חשוב להיות
14 עקבי בהחלטות. ... עד שלא תהיה הפרדה פיזית בין החטיבה לתיכון לא יהיה שקט. הנחיות
15 של משרד החינוך הם פשוטות – אסור להוציא תלמיד מכיתה. צריך לדרוש טיפול בתלמידים.
16
17 אליעזר: [המנהל, י. ה.]: נאמני רכוש – תורנות של תלמידים במסדרונות. במקום ממלאי מקום,
18 נשלם למורים שיפטרלו. היעדרות מורים מובילה לבעיות. הייתה רגיעה ואח"כ נפילה. אם מגיע
19 מידע דרך תלמידים תמסרו את המידע. המבנה מכביד – הריכוז של החטיבה בקומה אחת יוצר
20 בעיות.... דוגמא אישית – כאשר מורה פוגע מילולית בתלמיד התלמיד פוגע בחזרה... פרסום
21 הנחיות לפי חוזר מנכ"ל ... גבולות וסנקציות צריך ליישם את התקנון
22
23 אני סבורה שפרוטוקול הישיבה מחזק ואף מסייע לגרסת התובעת. התובעת אינה נזקקת לראיות
24 ולעדויות נוספות על מנת להוכיח את גרסתה.
25
26 27. ביום 20.1.05 כתבה התובעת למפקחת מכתב הנושא את הכותרת: "דיווח על אלימות".
27 במכתב דיווחה על האירוע והתלוננה על היעדר טיפול הולם באלימות בשטח בית הספר עובר
28 לאירוע, כמו גם על התנהלות המנהל וגורמים בבית הספר כלפיה, לאחר האירוע. התובעת כותבת
29 בין היתר כי לאור תופעה של השלכת שקיות מים אל תוך הכיתות ולבקשת התלמידים, היא
30 ומורות אחרות נועלות את דלתות הכיתות בזמן שיעורים, כי מצב התלמידים בבית הספר חמור

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 וידוע, האלימות היא להם טבע שני, הם משליטים פחד בבית הספר, כנגד מורים ותלמידים
2 ומתנהגים בחוצפה. ועוד היא מתלוננת על גישת ההנהלה של בית הספר, במקרה שלה ובמקרים
3 דומים, אי נקיטה באמצעי ענישה ובאמצעים חינוכיים הולמים מול אלימות, היעדר מדיניות
4 ברורה ואי שידור מסר חד משמעי לפי אלימות אינה מקובלת בבית הספר. לדבריה התלמידים
5 זוכים ליחס סלחני, שאינו מדרבן לשינוי התנהגותם אלא להעצמתה.

6
7 28. ביום 2.2.05 הגיבה כוכי כיו"ר וועד המורים למכתבה של התובעת. המכתב הופנה
8 למפקחת. אביא ממנו קטעים נבחרים על מנת להקל על ההשוואה בין דבריה כאן לבין דבריה
9 ודברי חבריה המורים, כפי שעלו בישיבה מיום 7.12.04 :

10
11 "עיקר מטרתו של מכתב זה היא להציג תמונה שונה מזו שהוצגה במכתב, תמונה אובייקטיבית,
12 הנכונה לנקודת הזמן הנוכחית תוך התייחסות לכלל מקרי האלימות בביה"ס. אכן בתחילת שנת
13 הלימודים התרחשו מספר תקריות אלימות בקרב התלמידים ואף תופעות בודדות של אלימות
14 כלפי מורים. הצוות החינוכי והעומדים בראשו חברי הנהלת ביה"ס הפנו את תשומת הלב הראויה,
15 וכל המקרים טופלו ביסודיות. עברנו בביה"ס תקופה קצרה של מספר אירועים אלימים, אך
16 מקרים אלה נחקרו, טופלו והחשוב מכל הצוות החינוכי בבית הספר הפיק מהם לקחים והסיק
17 מסקנות.

18
19 התמונה שהוצגה במכתבה של יפעת מתאימה לנקודת הזמן בה היא נפגעה, והניתוח הסובייקטיבי
20 של האירוע הנ"ל גורם לה לראות את יתר האירועים מאותה נקודה סובייקטיבית. ניתוח זה אינו
21 מתאים למצב הנוכחי.

22
23 יש לציין שהחל מהאחד בספטמבר 2004 עד למקרה המדובר לא נזרק אף חפץ אחד, ומאז אותו
24 אירוע חריג לכשלעצמו לא נרשם אירוע נוסף. האווירה בקרב תלמידי ומורי ביה"ס בהחלט נעימה
25 ומאפשרת תנאי למידה טובים.

26
27 לאורך כל השנים היו תופעות אלימות וכך גם השנה, אך האלימות אינה נחלת כלל תלמידי ביה"ס,
28 אלא מדובר במיעוט קטן שאינו מעיד על הכלל.....".

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

29. כוכי לא זומנה להעיד במשפט. הנתבעים לא עשו ניסיון ליישב בין דבריה ודברי חבריה בישיבה לבין מכתבה. לא ברור מדוע נדרשה כוכי לכתיבת המכתב ולא המנהל עצמו. אניח לזכותה של כוכי שאינה עדה במשפט, שכתבה את המכתב לפי דרישה ובמסגרת מה שהבינה כי הוא תפקידה. מכל מקום, לא אוכל להימנע מלשוב ולהדגיש את הדברים:
- כוכי עצמה ומורים נוספים חוו תחושת חרדה בהגיעם ללמד את תלמידיהם בבית הספר. תחושה זו אינה ניזונה ממקורות סובייקטיביים אלא צמחה על קרקע מציאות אובייקטיבית, פוגענית, אלימה ו"פורייה", לרבות אבדן ביטחון אישי עקב היעדר טיפול ותגובה מספקים.
- כוכי היא זו שניסחה בישיבה את רוב האמירות הקשות. כוכי, להבדיל מחלק מהדוברים בישיבה, לא הבחינה בין תלמידים זרים ושאינם זרים, בין תלמידי תיכון לבין תלמידי חטיבה, היא אף לא התייחסה לזריקת חפצים כאל "מעשי קונדס" והיא לא צמצמה את דבריה לאירועים בודדים של אלימות. דבריה אלה לא מצאו ביטוי במכתבה.
- תיאוריה של כוכי במכתבה "האווירה בקרב תלמידי ומורי ביה"ס בהחלט נעימה ומאפשרת תנאי למידה טובים" והגדרת האירוע "כחריג", אינם מוגבלים למצב לאחר האירוע. הקורא מתרשם שזו הייתה המציאות מאז ומתמיד, למעט תופעות ספורות של אלימות, שטופלו היטב. לשון המכתב ורוחו מסלפות את המציאות, מעוותות אותה ומציגות בפני הקורא תמונה פנטסטית, ורודה ולא מציאותית. בפרט מקוממת הצגתה את התובעת כמי שרואה "את יתר האירועים" מתוך "נקודה סובייקטיבית". הצגה זו, מעבר לגוון של התנשאות העולה ממנה, אינה נכונה לאור דברי כוכי בישיבה.
30. בניגוד לטענות ב"כ הנתבעים, אינני סבורה שיש להעמיד כל אחד מהמורים ליד ה"לוח" ולדרוש ממנו או ממנה לפרט ולדקדק היכן, מתי ובאילו נסיבות חוו אירועי אלימות ולהסביר מדוע הם נועלים את כיתות הלימוד בזמן השיעורים. די בתיאורים האוטנטיים מהישיבה על מנת להבין כי אין מדובר באירועים בודדים ואזוטריים, אלא בהתנהלות נמשכת ובזירה ידועת אלימות.
31. גרסת המנהל לגבי טיבה של האלימות אינה יכולה לעמוד. הגרסה מצמצמת, מתחמקת ואף אינה נכונה. היא אינה מתמודדת עם הדברים ששמע מהמורים בישיבה. מעבר לכך, מנהל בית ספר הוא האחראי העליון בבית הספר על כל נושאי אדמיניסטרציה, מבנה ופדגוגיה. מנהל בית

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 ספר נמצא במגע קרוב ויומיומי עם הצוות ועם התלמידים. הוא מבצע את תפקידו בתוך מבנה בית
2 הספר. קשה לקבל את אמירותיו במשפט לפיהן שמע לראשונה על נעילת דלתות הכיתות על ידי
3 המורים, רק באירוע של התובעת. כאשר דיברה המורה יוספה בישיבה על פצצת עשן ועל כך
4 שהיא נועלת את הדלתות, היא לא דיברה על חידוש בעקבות האירוע של התובעת. היא דיברה על
5 מציאות קיימת זה מכבר. המנהל לא אמר בישיבה שנעילת דלתות הינה חידוש עבורו. מעבר לכל
6 נדרש, המפקחת מודה שידעה על התופעה, בבית הספר הזה ובכתי ספר אחרים [עמ' 54, ש' 12 –
7 14]. קשה מאוד לקבל שהמנהל לא ידע את מה שיודעת המפקחת שיושבת במשרד החינוך ובאה
8 מדי פעם לבקר בבית הספר. קשה עוד יותר להבין כיצד התיר משלוח מכתבה של כוכי למפקחת.
9 המכתב כתוב על נייר מכתבים של בית הספר, הוא עצמו מכותב בו ותוכנו "מעלים" את
10 פרוטוקול הישיבה בה נכחו הוא וכוכי.

11

12 הגעתי בצער למסקנה שמכתבה של כוכי משקף את העמדה אותה בחרו בית הספר ומנהלו להציג
13 כלפי חוץ ומהווה ניסיון טיוח כושל. ניסיון זה כשלעצמו מחזק ואף מסייע מעבר לנדרש לגרסת
14 התובעת.

15

16 נמצא שהתובעת הוכיחה מעשי אלימות מגוונים, התנכלות לתלמידים ולמורים ואווירת אלימות
17 בשטח בית הספר, ואת מודעות המנהל, בית הספר והעירייה לכך בתקופה שקדמה לפיצוץ או
18 לאירוע נושא התביעה.

19

20 32. ומה באשר למשרד החינוך? המפקחת הצהירה כי בית הספר הוא האמון על משמעת
21 ואכיפתה. לדבריה, תפקידה בעיקר פדגוגי. היא לא הפנתה לבעל סמכות אחר במשרד החינוך
22 ואשר תפקידו לפקח על אכיפת והטמעת ההוראות בחוזר מנכ"ל. מכאן, שהסמכות בעניין זה, אף
23 היא נתונה למפקחת. בתצהירה הציגה אף היא עמדה מצמצמת: כשהיא מגיעה לבית הספר, היא
24 עוקבת אחר הפן הפדגוגי, עוקבת אחר המראה החיצוני של בית הספר, מדווחת על מפגעים
25 למהנדס בטיחות, ומתערבת בנושאי משמעת רק כשהיא מיודעת על אירוע בעייתי של היעדר
26 משמעת או אלימות, או במקרה בו מורחק תלמיד מבית הספר. לדבריה, בית הספר כאן הוא מוסד
27 ממוצע מבחינת משמעת וודאי אינו חריג. היא זכרה התערבות שלה נוכח בעיות משמעת "מעט
28 לעת" אך היו אלה בעיות רגילות שלא גרמו לה לתייק את בית הספר כמקום המיועד לפורענות
29 בתחום המשמעת. לדבריה "סך הכל האווירה בבית הספר הייתה חיובית ונינוחה", האירוע חריג

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 ואינו משקף את המתרחש בבית הספר. אשר לנעילת דלתות, משרד החינוך לא הוציא נוהל כזה,
2 להיפך, דלת פתוחה משדרת פתיחות ונגישות והדבר נכון גם מבחינה חינוכית.
3
4 33. בחקירתה התברר שהחלה לפקח על בית הספר חודש וחצי בלבד לפני האירוע [עמ' 49];
5 ביקרה בו פעמיים לפני האירוע [עמ' 51]; משרד החינוך יודע בדרך כלל על אירוע חריג, גם אם
6 המנהל לא מדווח לו [עמ' 51 למטה], ממשטרה, מהורים וממורים [עמ' 52]; היא הסכימה
7 שזריקת אבן על מורה וזריקת רימון עשן הם אירועים חריגים "מאוד" וזריקת שקיות מים לתוך
8 כיתה הינו אירוע "חריג"; המנהל חייב לדווח על אירועים כאלה למשרד החינוך גם אם אינם
9 מגיעים לטיפול משטרה [עמ' 52]; היא זכרה דיווח על זריקת שקיות מים לתוך כיתה [עמ' 52, ש'
10 14]. "כ"כ התובעת הציגה לה את פרוטוקול הישיבה והפנתה אותה לדברי המורה אתי ולדבריה של
11 כוכי. מסיבה כלשהי אמרה המפקחת שאינה זוכרת את התופעה הזו, אבל מוכרת לה [עמ' 54].
12 היא כן זכרה כניסת תלמידים זרים לשטח בית הספר ועירוב המשטרה. כשנדרשה לדברי המורה
13 יוספה [על פצצת עשן] השיבה: "לא זוכרת אם אני יודעת על פצצת עשן שנזרקה שם". אשר
14 לדברי המורה יפה, על תלמידים משוטטים בבית הספר עם אמל"ח, השיבה "לא דיווחו לנו על
15 כך". אשר לדברי המורה תמר ולמסקנה אפשרית על היעדר ענישה בבית הספר השיבה "זאת לא
16 המסקנה". אשר לנעילת דלתות הכיתות על ידי המורים, שבה והסבירה שהיא מכירה את התופעה
17 כאן ובבתי ספר אחרים. ומיד, מבלי שהוצגה לה שאלה בעניין, החלה להתגונן: "לא ביקשו
18 מאיתנו להפעיל גוף חיצוני בין ההפסקות, בכל מקרה זה לא בסמכותנו" [עמ' 54, ש' 9 – 14].
19 כאשר הוצג לה שהמנהל העיד שנזרקה אבן על מורה, לא זכרה שדווח לה על כך אבל אמרה
20 שהיא יכולה להוציא את כל הדוחות החריגים של בית הספר ב – 10 השנים האחרונות [עמ' 55,
21 ש' 7 – 8].
22
23 34. תמוה בעיני שמשרד החינוך לא ראה להגיש דוחות אלו כבר בעת הגשת תצהירה
24 המפקחת. ועוד תמוה שמשרד החינוך בחר להסתפק בעדות מפקחת שעבדה מול בית הספר חודש
25 וחצי בלבד לפני האירוע. למותר לציין כי גם לאחר עדותה של המפקחת, לא מצא משרד החינוך
26 להציג דוחות אלו. הימנעות זו אינה יכולה לפעול לטובתו בלשון המעטה. אני סבורה שמשרד
27 החינוך ידע על אירועים חריגים בבית הספר, למצער על זריקת שקיות מים לתוך הכיתות. כך גם
28 לגבי "אי הזיכרון" על ידיעתה של המפקחת על זריקת פצצת עשן. העובדה שמשרד החינוך לא
29 סיווג את בית הספר כ"אדום", כלומר מועד לפורענות [עמ' 51, ש' 12 – 14] אין בה אלא כדי
30 ללמד על התייחסותו של משרד החינוך לאירועים מסוג זה ואין בה כדי לחייב את בית המשפט.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1
2 נמצא שהתובעת הוכיחה את ידיעתו של משרד החינוך על אירועי אלימות בשטח בית הספר.

אמצעי מניעה – לפני האירוע

3
4
5 35. אבחן תחילה את האמצעים המוכרים, המקובלים והמוסכמים לפי חוזר מנכ"ל:

6
7 [1] "יצירת אקלים של מוגנות בבית הספר" [ראו סעיפים 1 – 2.2]. ובמילים פשוטות, שיפור
8 המערכת עצמה על כל גורמיה וכן העמקת התקשורת עם התלמידים: פרסום הכללים והתקנון של
9 בית הספר, מפגשים של התלמידים עם גורמים שונים, הטמעת הכללים אצל התלמידים, ניתור
10 גורמי סיכון וכד'. אכנה זאת – "אמצעים אקלימיים".

11
12 [2] הרתעה וענישה [ראו סעיף 2.3.2]. אמצעים אלה כוללים השעיה לתקופות שונות, הרחקה
13 זמנית ובמקרים חריגים, הרחקה לצמיתות מבית הספר [להלן – "אמצעי הרתעה וענישה"].

14
15 הדעת נותנת כי מקום בו אמצעים אקלימיים אינם מוכחים כאפקטיביים, יהיה צורך להפעיל כלים
16 כבדים יותר, אמצעי הרתעה וענישה. מקובל במשפט כי אמצעים אלו משרתים לא רק הרתעה
17 ברמת הפרט אלא גם ברמת הכלל. אני סבורה שהשעיה תלמיד, וודאי הרחקתו מבית הספר, הינן
18 בעלות משקל משמעותי בחייו של מתבגר הקשור עם סביבתו החברתית. נקיטת הסנקציה
19 המתאימה במקרה המתאים, בהחלט יכולה לשרר מסר חד משמעי, ברור ומרתיע כדי כך שבעתיד
20 לא יהיה עוד צורך להשתמש בו.

21
22 36. התובעת גרסה, וכך עולה גם מהשיבה, שלא נקטו אמצעים אפקטיביים למניעת
23 הישנותם של גילויי אלימות. בתצהירו ובחקירתו של המנהל מצאתי אמרות כלליות ללא ציון
24 מקרים ספציפיים: השעיה מיידית ושיחות הבהרה עם התלמיד, הוריו והמחנך טרם שובו
25 ללימודים; דיווח למשטרה; מיגור תופעות של זריקת שקיות מים; הוראה למאבטחי בית הספר
26 לבדוק ולמנוע הכנסת נפצים לשטח בית הספר; תגבור מורים תורנים שהפגינו נוכחות סמכותית
27 ובוגרת בין התלמידים. וכמובן גם חזרה על חוזרי ונוהלי מנכ"ל משרד החינוך ותקנון בית הספר.
28 גם אם אני [מה שלא הוכח כלל ועיקר] שהופעלו אמצעים אקלימיים, הרי משלא הוכחה יעילותם
29 יש לבחון את מידת הפעלתם של אמצעי הרתעה וענישה.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

- 1 37. המנהל העיד תחילה ספונטאנית, שלא ראה בזריקת שקיות מים לתוך כיתות מעשה
2 אלימות: "נושא של שקיות מים כלפי לא מורים, אלא כמעשה קונדס של תלמידים, שקית מים אם
3 תיקח אותה בפרופורציה של מספר מקרים גדול בבית הספר". אך מיד תיקן את עצמו: "אני לא
4 חושב שזה בסדר... אני לא מתייחס לזה בסלחנות. כל מעשה שהוא חריג בהחלט באה על טיפול
5 בצורות המקובלות, מבחינת הסברה, ענישה, וזה כן נעשה". [עמ' 32]. התקשיתי להבין כיצד לפי
6 ה"סינטזה" שהציג, הוא רואה בזריקת שקיות מים על בני אדם [וגם מורים בכללם] גם "מעשה
7 קונדס" וגם "מעשה שהוא חריג". קל יותר להסיק שמי שרואה באלה "מעשה קונדס" לא ינקוט
8 בפעולות אפקטיביות, אף לא באמצעים אקלימיים על מנת להפסיקם. פועל יוצא מכך היא מציאות
9 בה מורים אכן נועלים כיתות עליהם ועל תלמידיהם מחשש שיזרקו לתוך הכיתה חפצים.
10
- 11 38. אחותו של המנהל, המורה יפה אלביליה [עמ' 32] אמרה בישיבה שהבחינה בתלמידים
12 שמסתובבים הרבה בחצר ומפריעים במגרש הספורט עם אלות, סכינים פטישים. כל אלה הינם
13 בגדר אמל"ח. המורה יוספה דיברה על פצצת עשן. המנהל העיד כי אינו יודע על מקרים כאלה,
14 אולי אירעו מחוץ לשטח בית הספר [עמ' 32]. לא ניתן לקבל מפיו תשובה כזו נוכח דברי המורות,
15 בפרט אחותו. לא ניתן לקבל ממנו תשובה כזו כאשר הוא נכח בישיבה ולא סתר את דבריהן. אין
16 מדובר ב"אי ידיעה" אלא בהתעלמות ובעצימת עיניים. כך או כך, המסקנה המתבקשת הינה אי
17 נקיטה באמצעים.
18
- 19 39. הנתבעים לא עשו ניסיון קלוש, להציג ולו מקרה אחד בו ננקטו השעיה או הרחקה. לא
20 הייתה מניעה לכך מבחינת פרטיות התלמידים שכן ניתן היה לעשות כן ללא ציון פרטי התלמיד
21 וללא חשיפת פרטיותו, הדבר לא נעשה. אשר להרחקה, מסתבר שסנקציה זו קיימת "על הנייר"
22 בלבד ולא מפעילים אותה במציאות. זאת, לא מסיבה חינוכית חלילה ולא מפאת שמירת זכויות
23 התלמיד, אלא מטעמי נוחות מוניציפאלית – קלריקאלית. המנהל הוא שהסביר זאת: "זה כתוב, זה
24 תלוי באיזה רמה של אלימות. אחוז הנשירה מבית הספר הוא נמוכים ביותר, דימונה לא מאפשרת
25 ניידות של תלמידים ממקום למקום, ולכן אנו כפופים גם למערכת החינוך בדימונה, ויש גם
26 לחצים, ולאחר הבטחות ובירור הנושא עד תומו, אנחנו אמורים לקבל את התלמיד" [עמ' 33, ש'
27 15]. מצב זה, בכל הכבוד, נמצא ואמור להימצא גם בידיעת משרד החינוך, אחראי - העל בנושאי
28 חינוך, לרבות השמת תלמידים. משרד החינוך לא סתר את דברי המנהל. משמע, הענישה החריפה
29 הזו, שיש בה על פני הדברים מימד הרתעתי, לא הופעלה ואינה מופעלת. לכן טבעי ומתבקש
30 שתלמידים בעלי נטיות אלימות או "קונדסיות" או הנתונים להשפעה של תלמידים אחרים

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 כאלה, יסתובבו ללא מורא בשטח בית הספר עם אמל"ח, יזרקו חפצים לתוך כיתות מאוכלסות,
2 יזרקו מלפפון על ראשה של מורה ויציתו פצצת עשן או נפץ ליד תלמידים ומורים.

3
4 40. על אף נעילת דלתות הכיתות על ידי מורים, לא הפעילו הנתבעים אמצעי פיקוח
5 במסדרונות בשעת השיעורים. גם אם אקבל את גרסת המנהל על אתגר ומצוקה מסוימת עקב
6 איחוד החטיבה עם התיכון, הוא עצמו לא ניסה להלום אותה או להתמודד איתה. הוא לא הגביר
7 את אמצעי הפיקוח במסדרונות בשעת השיעורים, לא הפעיל סיורים של מורים או של חברה
8 חיצונית או של שומר או שומרים, לא התקין מצלמות או אמצעי ניתור אחרים, כגון מגנומטרים.
9 המנהל אף לא דיווח למשרד חינוך על בעיות כאלו. משרד החינוך מצידו לא יזם בדיקות בנושאים
10 אלה.

11
12 41. בית המשפט ביקש מהמפקחת להסביר מה הייתה עושה לו הייתה מקבלת את פרוטוקול
13 הישיבה לידיה בזמן אמת. זאת על מנת לאפשר לה להתייחס לכל אותם אירועים שעלו בישיבה
14 ולדבריה לא דווחו לה ולאמצעים שהייתה נוקטת לו ידעה עליהם. אביא את תשובתה במלואה :

15
16 " הייתי מגיעה לבית הספר ישיבת הנהלה עם המנהל, פסיכולוג היישוב, חשיבה מחודשת על מתן
17 מענה למורים וחיזוק הביטחון שלהם. הם עוברים חוויות לא קלות. מעבר לכך, היינו בונים מתווה
18 פעולה. לשאלת בית המשפט מה היינו עושים מעבר לכך, אני משיבה, הילדים שמשוטטים בבית
19 הספר, הורחקו משיעורים על ידי אותם מורים מתלוננים, הילדים האלה ללא השגחה, אני מחזירה
20 את האחריות למורים למציאת מענה לא להוציא מהשיעור ללא שליטה. אם הילד משתולל בכיתה,
21 קוראים למנהל, יש רכז משמעת, יש יועצת, אנו בדרך כלל מיידעים את הורים, מרחיקים ילדים,
22 יש מגוון ענישה. אבל הדברים לפעמים חוזרים על עצמם, זה לא פשוט. יש זכויות התלמיד, יש
23 פער בינם לבין מה שאנו צריכים לעשות. אין גם תקציבים. אם התלמיד משתולל בכיתה, המורה
24 צריך להשאיר את התלמיד בכיתה, לשלוח תלמיד אחר שיקרא למנהל או לרכז משמעת. נניח
25 שנדמיין מצב שתלמיד כיתה י"א משתולל, המורה יגיד לו לחכות עד שיגיע המנהל, אז מה יקרה?
26 הוא לא יישמע, הוא יצא, והוא ישתולל, הוא יבעט בדלתות. זה לא פשוט, במיוחד בעל יסודי".

27 [עמ' 54 – 55].

28

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 42. לשיטת המפקחת ומשרד החינוך, המענה לפצצת עשן, לזריקת חפצים לתוך הכיתות,
2 לאמל"ח ולמעשי אלימות בבית הספר מתמצה בפועל באמצעים אקלימיים. בנסיבות העניין,
3 מציגה המפקחת נוסחאות שאינן מחזיקות מים ואין בהן כדי לשנות דבר, ודאי לא לחזק את
4 ביטחונם העצמי של המורים ולא להגן על תלמידים שהינם גם קורבנות פוטנציאליים. גם כאשר
5 נגעה ב"מגוון ענישה" הסבירה את הקושי בהרחקת "ילדים" [לעיתים מדובר בנערים בני 17 – 18]
6 לאור זכויות התלמיד, היעדר תקציבים והיעדר אמצעי ריסון לתלמיד שמשתולל. המפקחת ומשרד
7 החינוך לא הציעו אמצעי הרתעה וענישה כלשהו מתוך חוזר מנכ"ל. על רקע זה ניתן להבין את
8 תחושות התסכול, החרדה והניתוק של התובעת ושל חבריה המורים. על רקע זה ניתן גם להבין
9 שהאמצעי היחיד להבטחת שלום המורים והתלמידים בכיתות הוא הסתגרות בתוך הכיתות
10 ונעילתן. הדיבורים על "החזרת האחריות למורים" כמו גם "הותרת הדלתות פתוחות על מנת
11 לשרד פתיחות ונגישות" כמו לקוחים ממציאות אחרת, אותה "מציאות" עליה כתבה לה כוכי
12 במכתבה. ל"מציאות" זו אין דבר עם ההתנהלות האלימה של חלק מהתלמידים בבית הספר.

13
14 התובעת הוכיחה שהנתבעים לא נקטו בכל האמצעים הקיימים ואף לא באמצעים אחרים על מנת
15 להעמיד תלמיד אלים על מקומו ועל מנת לסלק סיכונים הגלומים בו משטח בית הספר בכלל,
16 ובשעת השיעורים בפרט.

התנהלות הנתבעים לאחר האירוע

17
18
19 43. התנהלות בית הספר בתכתובת של עם משרד החינוך אכן הייתה מטייחת. ניתן היה לצפות
20 מבית הספר לפרוש את מצוקות המורים ואת המצב בשטח בית הספר, בדיוק כפי שעלו מדברי
21 המורים בישיבה. בית הספר יכול היה להסביר כי אין בידי אמצעים להלום את האלימות או
22 להפחיתה, בית הספר יכול היה להתריע ולבקש עזרה, בין בתקציבים ובין בכוח אדם. בית הספר
23 יכול היה לבקש תגבור שמירה, אבטחה, סיוע בשמירה במסדרונות בשעת שיעור. לא רק שלא
24 עשה זאת, הוא הציג תמונה מעוותת של המציאות בבית הספר כמו גם של התובעת. כל אלה
25 הוכיחה התובעת.

26
27 44. התובעת אף הוכיחה במהלך המשפט ובפרט לאור עדות המפקחת, שגם לו הייתה מוצגת
28 למפקחת תמונה אמיתית, לא היה משרד החינוך מעמיד לרשות בית הספר אמצעים אחרים, אלא
29 מסתפק בשינון האמצעים האקלימיים ובאיחולי החלמה לתובעת. על רקע זה מתבססת המסקנה

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 שלמשרד החינוך אין עניין או יכולת לטפל בשורש האלימות בבית הספר. מבחינה זו, התנהלותו
2 אינה מכוונת לפגיעה אישית בתובעת, אלא משקפת תפיסה מערכתית.

3
4 45. התובעת לא הוכיחה ניסיונות מצד מנהל בית הספר, המורים ואביו של מ' להשתיקה
5 ולמנוע ממנה להתלונן במשטרה. המעשים המיוחסים לכל אלה הינם ברמה של עבירות פליליות
6 ויש להוכיחם באמצעות ראיות של ממש. בעניין המנהל, אין די בגרסה מול גרסה והסברו של
7 המנהל כי חפץ בטובת התובעת כשהציע לה לפנות תחילה לטיפול רפואי, נופל בגדר הסבירות.
8 התובעת לא תבעה את אביו של מ', הוא לא זומן להעיד וממילא לא ניתנה לו הזדמנות להתגונן
9 מפני האשמות התובעת. אשר לגורמים אחרים, התובעת לא פירטה אותם או את המיוחס להם. אין
10 די באמירות כלליות על מנת לקבוע ממצאים כבקשתה.

11
12 נמצא שהתובעת הוכיחה התנהלות מטייחת של בית הספר והמנהל, התנהלות שפגשה אפס מעשה
13 מצד משרד החינוך, גם לאחר שהתגלתה.

המצב המשפטי

חובות הזהירות המושגיות

14
15
16
17 46. חובת הזהירות המושגית, שהינה בבסיס סעיפים 35 – 37 לפקודת הנוזיקין [נוסח חדש]
18 [להלן – "פקודת הנוזיקין"] עוסקת בקטגוריות של מזיקים, ניזוקים, נזקים ופעולות
19 במנותק מעובדותיו הקונקרטיות של אירוע ספציפי [ע"א 145/80, ועקנין נ' המועצה המקומית
20 בית שמש ואח', פד"י לז [1], 113, להלן – "הלכת ועקנין"]. הפסיקה הכירה זה מכבר בחובת
21 זהירות מושגית של מעביד כלפי עובד וביחס לשלמות גופו ובריאותו [ע"א 477/85, בוארון נ'
22 עיריית נתניה ואח', פד"י מב [1] 425, ע"א 662/89, מדינת ישראל נ' קרבון, פד"י מה [2] 493,
23 להלן – "הלכת קרבון", ע"א 663/88, שריזיאן נ' לבידי אשקלון בע"מ, פד"י מז [3] 225, להלן –
24 "הלכת שריזיאן"]. כך גם הכירה הפסיקה בחובת זהירות מושגית של בעלים ומחזיק במקרקעין
25 כלפי המבקר בהם וביחס לשלמות גופו ובריאותו [הלכת ועקנין, ע"א 1068/05, עיריית ירושלים
26 נ' מיימוני ואח', פורסם בנבו]. חובה זו אינה נסוגה במקרים בהם נחשף העובד או המבקר
27 במקרקעין, למעשה אלימות מכוון של אחר [ע"א 3510/99, ולעס נ' אגד – אגו"ש לתחבורה
28 בישראל, פד"י נה [5] 826, להלן – "הלכת ולעס"].

29
30 לא ירדתי לסוף דעתו של ב"כ בית הספר והעירייה שטען בסיכומיו אחרת.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1

2 47. כל הנתבעים חבים חובות זהירות מושגיות לתובעת, בהיותם המעבידים שלה. כל אחד
3 מהם חב לה חובה נוספת: משרד החינוך בהיותו בעל סמכות הפיקוח על התנהלות בית הספר,
4 המורים והתלמידים. העירייה ובית הספר בהיותם מחזיקי המקרקעין.

5

6 **החובות הקונקרטיות**

7 48. החובות הקונקרטיות סבות דרך כלל על היכולת והצורך לצפות סיכונים, בדרך כלל
8 סיכונים בלתי רגילים, הגלומים לפי טיבם במקרקעין, סטאטיים ושאינם סטאטיים ובפעילות
9 המתקיימת בהם ביחס למבקר ספציפי, ראו הלכת ועקנין. כך גם לגבי מקום בו מתבצעת עבודה,
10 הגישה אליו ותנאי העבודה ביחס לעובד ספציפי, ראו למשל הלכת שריזיאן.

11

12 49. חובות אלו יש לבחון בענייננו ביחס למעשה אלימות מכוון על ידי תלמיד כלפי קורבן
13 בשטח בית הספר. לדעתי נכון לשייך את התובעת לקבוצת קורבנות אקראיים, מורים או תלמידים,
14 שהרי התלמיד לא ידע ולא יכול היה לדעת מי יפתח את הדלת ומי ייחשף לפיצוץ, מורה או תלמיד
15 אחר. אך התשובה אינה משתנה גם אם נצמצם את קבוצת הקורבנות למורים בלבד ולמורה
16 ספציפית, היא התובעת.

17

18 50. בהלכת ולעס בחן השופט ריבלין [כתוארו אז] את עילת התביעה של נוסע שהותקף בידי
19 אחר בתחנה המרכזית של אגד. התקיפה התרחשה לפתע, ללא שקדמה לה היכרות או התגרות
20 מצד הקורבן. בית המשפט המחוזי קבע כי ביחסים בין אגד לבין הקורבן קמה חובת זהירות
21 מושגית. אך לא קמה חובה קונקרטית משום שלא ניתן היה לצפות מראש את התקיפה. גם אם
22 קמה חובה קונקרטית שהופרה, הרי אין קשר סיבתי בין התקיפה לבין היעדר אבטחה במקום, שכן
23 לא ניתן היה למנוע את התקיפה או להרתיע את התוקף גם בהינתן אבטחה, כלומר, אין קשר סיבתי
24 בין ההפרה לבין הנזק. לכן מחק בית המשפט המחוזי את התביעה על הסף.

25

26 51. בית המשפט העליון הפך את ההחלטה. תחילה בדק את החובה הקונקרטית על שני
27 תנאים.

28

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 התנאי הראשון – ציפיות טכנית: גם תקיפה פתאומית עשויה לבוא במתחם הציפיות הסבירה של
2 מחזיק מקרקעין, למשל בשל הישנות מקרים דומים בעבר, סביבה מועדת לפעילות עבריינית וכלל
3 נסיבות המקרה.

4
5 התנאי השני – ציפיות נורמטיבית: כשמדובר בסיכונים שאינם סבירים, דרך כלל תוטל אחריות על
6 מי שחייב לנקוט באמצעים סבירים על מנת למנועם ולא עשה כן. באשר למעשי אלימות מכוונים,
7 המבוצעים על ידי צד שלישי וכשהתנהגות הנתבע מתבטאת במחדל, קיים היסוס שבמדיניות מפני
8 הטלת אחריות. אלא שהיסוס זה מביא לעיון מדוקדק יותר ולא תמיד לשלילת ההכרה באחריות.
9 במסגרת העיון ניתן לבחון את מודעות הנתבע להתרחשות קרבה של המעשה, את הספונטאניות
10 שלו אך גם את התנהגות התוקף עובר למעשה, התרחשות אירועים דומים בעבר ושכיחותם באותה
11 סביבה, האם היה הנתבע בעל שליטה ופיקוח על התוקף או על סביבת הביצוע, האם בהתחשב
12 ביחסים בין בעלי הדין, יכול היה הקורבן להסתמך באופן סביר על כך שהנתבע ינקוט באמצעי
13 זהירות לשמירת שלומו מפני תוקפים והאם ניתן ללמוד על קיומה של החובה מכלל נסיבות
14 המקרה.

ולענייננו:

15
16
17 52. התנאי הראשון – ציפיות טכנית: תלמידים השליכו בעבר חפצים, לרבות פצצת עשן, על
18 מורים ובתוך שטח בית הספר. אפילו כוכי כתבה למפקחת כי בתחילת אותה שנת לימודים
19 [1.9.04, י. ה.] "התרחשו מספר תקריות אלימות בקרב התלמידים ואף תופעות בודדות של
20 אלימות כלפי מורים....עברנו בבית הספר תקופה קצרה של מספר אירועים אלימים". הדברים היו
21 ידועים להנהלת בית הספר ולמשרד החינוך. המורים והתלמידים שוהים שעות, ימים וחודשים
22 ארוכים במתחם בית הספר ובכיתות בפרט. הם עושים זאת על שום מסגרות לימודים ועבודה
23 המחייבות אותם לעשות כן.

24
25 החיכוך המתמשך והקרבה הפיסית ביחס לגילויי האלימות המופנים כלפי מורים ותלמידים כאחד,
26 מלמדים כי הנחת הנפץ ב – 23.11.04 הייתה במסגרת הציפיות הטכנית של הנתבעים.

27
28 53. התנאי השני – ציפיות נורמטיבית: לבית הספר ולעירייה שליטה בשטח בית הספר, בפרט
29 בשעות הלימודים. יש לו גם מימד של שליטה על מסגרות ההוראה - הלימודים, הזמן והמיקום הן
30 של המורים והן של התלמידים. ויש לו אף שליטה מסוימת, ולו אפשרות להשפיע על התנהגות

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 התלמידים. מימדים אלה, גם אם חלשים ורחוקים יותר, קיימים גם בידי משרד החינוך. למשרד
2 החינוך בנוסף, קיימות סמכויות פיקוח על תכנים ועל תפקידים.
3
4 54. היחס בין מורים, מנהל ובית ספר לבין תלמידים כמוהו כיחס בין הורים לילד, **loco**
5 **parentis**. יחסים אלה מצמיחים חובות זהירות חמורות ביחס לשלומם וביטחונם של
6 התלמידים, אך אילו אינן מאפילות על מימד המרות הקיים ביחסי הורים וילדם. בין הנתבעים לבין
7 התובעת קיימים יחסי עובד – מעביד. במסגרת זו חובתם לספק לתובעת סביבת עבודה ותנאי
8 עבודה בטוחים ולשם כך עליהם לנקוט בכל האמצעים הסבירים. לגבי מעביד נפסק שאינו יוצא
9 ידי חובתו בהתוויית הוראות עבודה בטיחותיות לעובד, אלא הוא נדרש גם לדאוג להטמעתן
10 במקום העבודה ואצל העובד. חובה זו חלה גם כלפי עובד המגלה אדישות או פזיזות, ראו הלכת
11 קרבון. ניתן להקיש ולקבוע שבית הספר ומשרד החינוך אינם יוצאים ידי חובתם על ידי התוויית
12 הוראות התנהגות לתלמידים, שחלקם מייצרים סיכון לסביבת הלימודים של חבריהם ולסביבת
13 העבודה של המורים. אלא הם נדרשים בנוסף לדאוג להטמעתן של ההוראות אצל התלמידים.
14 סביבה בטוחה מחייבת אותם לעשות לנטרול גורמי אלימות הפועלים בה או עלולים לפעול בה.
15 כל זאת על ידי נקיטת אמצעים סבירים ולא למעלה מכך. מכאן שהתובעת יכולה הייתה לסמוך על
16 מעבידה בכובעיהם השונים, כי יגנו עליה מפני מעשי אלימות מכוונים, כשהיא מגיעה למקום
17 עבודתה. כך גם כאשר יוצאים התלמידים והמורים לפעילות מחוץ לשטח בית הספר.

שיקולי מדיניות לשלילת החובות

19
20 55. אחריות משטרה, מוגבלות תקציבית של משרד החינוך [שלא הוכחה], חקיקה או כל
21 רגולציה אחרת, אינם פועלים כאן לשחרור הנתבעים מחובותיהם. דומני שהחברה מדגישה כיום
22 את חובות הזהירות של גופי החינוך כלפי תלמידים. לו חלילה היה תלמיד נחשף לפיצוץ נפץ על
23 ידי תלמיד אחר, היינו מתקשים לשלול אחריות של הנתבעים. הטעם המובן והמקובל הוא אותן
24 חובות זהירות חמורות המבוססות על תפיסת ה- **loco parentis** [ע"א 2061/90, מרצ'לי נ'
25 מדינת ישראל – משרד החינוך, פד"י מז [1] 802 ולעניין אלימות או מעשי שובבות, ע"א 310/89,
26 כהן נ' לנטוש, פד"י מו [1] 402]. הטעם השני, ואביא אותו לא בלי היסוס, הוא אקלים של
27 התייחסות חברתית - סלחנית להתנהגות תלמידים. עיון במאגרי פסיקה בארץ מעלה שמרבית
28 העיסוק המשפטי – חברתי, הוא בפגיעות שנגרמו לתלמיד, בין שבאו עליו כתוצאה מהתנהגות של

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 מבוגרים, מורים ואחרים, בין שבאו עליו כתוצאה מפזיזותו, חוסר יכולתו להעריך סיכונים
2 ומשיכתו לסכנות ובין שבאו עליו כתוצאה מהתנהגות חבריו ללימודים.

3

4 56. ארה"ב סובלת משנות ה – 90 של המאה הקודמת מאלימות, לרבות אלימות קטלנית של
5 בני נוער, ובפרט כלפי מורים ותלמידים בבתי ספר ובמוסדות חינוך. ראו הירי האחרון רק אתמול
6 בטאפט, קליפורניה. והנה בארה"ב כבר קיימת התייחסות רבה ומשמעותית לאלימות בני נוער
7 ותלמידים, הן בחקיקה הפדראלית והמדינתית והן בפסיקה ובעבודות חוקרים. ראו למשל עבודה
8 על אחריות בית הספר לאלימות המתרחשת במהלך "דייטים" של מתבגרים בבית הספר:

9

10 **Christine N. Carlson, Invisible victims, Holding the educational**
11 **system liable for teen dating at school,**
12 <http://www.law.harvard.edu/students/orgs/jlq/vol26/carlson.pdf>

13

14 קרלסון גוזרת את חובות הזהירות והאמצעים הנדרשים לשיטתה, בין היתר, מהחוקה של
15 קליפורניה, המבטיחה את זכותם של כל תלמיד ואיש צוות להגנה, לביטחון ולשלווה בשטח בתי
16 הספר.

17

18 57. הסוציולוג האמריקאי דיוויד ר. דופר, בעקבות עבודות של חוקרים קודמים, בין השאר ייל
19 ורוולסקי, סוקר את היסטוריית הטלת המשמעת בבתי הספר בארה"ב, אותה הוא מתאר כמעבר
20 מפוריטניות, דרך תחנת ביניים של סובלנות, ל"אפס סובלנות". עד לתחילת המאה ה – 20, נתפס
21 הילד כנתון לרוע והיה זה תפקידם של ההורים והמחנכים, לרסן ולשנות אותו באמצעות שינון של
22 טקסטים דתיים, ענישה, לרבות ענישה פיסית, השפלה ובושה. תפיסה זו הוחלפה סביב אמצע
23 המאה ה – 20, בתפיסה המדגישה את אנושיותו של הילד ומאמינה בתיקון, מניעה ותוכניות חינוך
24 מתאימות, המתחשבות במאפייניו ומטרתן להנחיל לו את היכולת להבחין בין טוב לרע. בשנת
25 1994, בעקבות תקיפות קטלניות של תלמידים בבתי ספר, העביר הקונגרס את ה

26 **Schools Act [1994]**. על פי החוק, מצווה כל אחת מהמדינות לחוקק ענישת חובה:
27 הרחקת תלמיד לשנה מבית הספר, במידה ויכניס כלי נשק לבית הספר. הקונגרס אכף את החוק
28 באמצעות שלילת מימון פדראלי ממדינה שלא תעשה כן. מסתבר שמדינות רבות קיבלו את החוק
29 ואף הרחיבו את תחולתו על עישון, סמים, אלכוהול, מכות, איומים, קללות, והפרות כללי

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 המשמעת של בית הספר. זו המדיניות של "אפס סובלנות". על מדיניות זו נמתחה ביקורת:
2 ההרחקה נתפסת כ"חופשה" אצל חלק מהתלמידים, היא אינה מתאימה לתלמידים בסיכון, היא
3 מייצרת בדרך כלל מסלול בכיוון אחד – פליטה ממערכת החינוך וגורמת לבית הספר לוותר על
4 תפקידו כ- **loco parentis** לטובת תפקיד של שוטר. הביקורת והצעות דופר למודל חדש,
5 לא הביאו עד כה לשינוי במצב המשפטי. בית המשפט העליון אכן הכיר בזכויותיהם החוקתיות
6 של התלמידים, כך למשל נפסק שחופש הביטוי של התלמידים אינו נעצר בשערי בית הספר, כי
7 חיפושים בכליהם ועל גופם, כמו גם סנקציות של השעיה והרחקה, ניתן לנקוט אך ורק במידתיות
8 ומסיבה מוצדקת וכי לתלמידים יש זכות להליך הוגן טרם נקיטה בסנקציות. אילו הם ביטוייה של
9 הגישה הסובלנית. אך במקביל אישר בית המשפט העליון נקיטה בסנקציות של הרתעה וענישה.
10 הוא אישר את החוקתיות והלגיטימיות של חיפושים על גופם ובכליהם של תלמידים וכן עונשי
11 השעיה והרחקה ובלבד שננקטו בדרך הראויה. המשמעות היא כי בארה"ב אין מסתפקים
12 באמצעים אקלימיים אלא נוקטים הלכה למעשה באמצעי הרתעה וענישה.

ראו:

15 **Yell, M. L. & Rozalski, M. E. [2000] Searching for safe schools:
16 Legal issues in the prevention of school violence/ Journal of
17 Emotional and Behavioral Disorders, 8, 146 – 180**
18 **David R. Dupper: A New Model of School Discipline :Engaging
19 Students and Preventing Behavior Problems; Oxford
20 Workshop Series, Oxford University Press, 2010.**

22 **Tinker v. Des Moines Independent Community School District,**
23 393, U.S. 503 (1969)

24 **Goss v. Lopez,** 419 U.S. 565 (1975)

25 **New Jersey v. T. L. O.,** 469 U.S. 325 (1985)

26 **Safford Unified School District v. Redding,** 557 U.S. 364 (2009)

27

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 58. בהשוואה לארה"ב, נראה שהמחוקק הישראלי נמצא עדיין בשלב הסובלנות ובשלב זה הוא
2 נותן מקום בעיקר לזכויותיו של התלמיד. כך לכאורה עולה מחוק זכויות התלמיד, תשס"א –
3 2000. בסעיף 1 שבו, מכריז החוק כי בין מטרותיו שמירה על כבוד התלמיד, עובד ההוראה וצוות
4 המוסד החינוכי ולעודד יצירת אקלים של כבוד הדדי בקהילת מוסד החינוך.
5

6 מילים כדרכנות.
7

8 59. אלא שהוראות החוק מסדירות אך ורק את זכויות התלמיד תוך זיקה למהות ולרטוריקה
9 חוקתית: הזכויות לחינוך, לשוויון, להליך הוגן טרם הרחקה, הגבלות שונות על יישום ההרחקה,
10 הגבלת משמעת לאופן ההולם את כבוד האדם, איסור על ענישת תלמיד בשל מעשי ומחדלי הוריו,
11 חובת מוסד חינוך לעודד הקמת מועצת תלמידים, איסור על פעולות למניעת הקמתה וחובת
12 סודיות ושמירה על פרטיות. החוק אינו מתייחס כלל לכבודם של עובדי ההוראה וצוות המוסד
13 החינוכי. החוק אינו מתייחס כלל לחובות התלמיד. המחפש אחריהן, מופנה בסעיף 4 לחוק
14 להוראות מנכ"ל משרד החינוך ולהוראות מנהלי מוסדות החינוך. יוצא שהנורמה המסדירה את
15 זכויות התלמיד, הינה ברמת חקיקה ראשית ומכילה תכנים חוקתיים בעוד שהנורמה המסדירה את
16 חובותיו, הן כלפי המערכת והן כלפי עובדי ההוראה וצוות המוסד החינוכי הינה ברמה נמוכה, אם
17 בכלל, של הוראות פקיד של הרשות המבצעת.
18

19 60. אינני שותפה לדעתה של ח"כ ד"ר עינת וילף, המציעה לבטל כליל את חוק זכויות התלמיד.
20 ראו: הצ"ח לימוד חובה [תיקון] [איסור הפליה] התש"ע – 2010.

21
22 החוק והזכויות חשובים הן ברמה דקלרטיבית והן ברמה מעשית. אלא שיש מקום, בין בחקיקה
23 ובין בפסיקה, לאזן מול זכויות התלמיד גם זכויות אזרח ואדם אחרות, לא פחות חשובות, לא
24 פחות חוקתיות, כגון הזכות לשלמות גופם, בריאותם וביטחונם של תלמידים ומורים באותה
25 סביבה בה שרוי התלמיד. דברי ההסבר שלה להצעת החוק מבטאים במידה רבה, דרך עיניה שלה,
26 את חוסר האיזון בין זכויות התלמיד לבין חובותיו ואת תפיסת הציבור בעניין החלשת כוחה של
27 מערכת החינוך כשהיא נאלצת להתמודד עם תלמידים אלימים.
28

29 61. יחד עם זאת ואף בנתון לחוק זכויות התלמיד ולמצב החוקי כיום, גופי החינוך עדיין מצוידים
30 בסמכויות ובאמצעים לדאוג לביטחון ולעשות למיגור האלימות בשטח בית הספר. מובן שיש להם

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

- 1 שיקול דעת בהפעלת האמצעים, הן לפי סוגם והן לפי עוצמתם, אך הם אינם יכולים להצטמצם
2 קטגורית לאמצעים אקלימיים. הם אינם יכולים להסתלק קטגורית מהפעלת אמצעי הרתעה וענישה
3 מקום שאילו דרושים הפעלה. הם גם אינם יכולים "לגלגל" את אחריותם על המשטרה [השוו
4 טענה דומה של אגד, שנדחתה בהלכת ולעס].
- 5
- 6 62. לעומת המחוקק שלנו, ניתן לראות במקורותינו ברמה המושגית והדקלרטיבית איזון בין
7 כיבוד המורה לכיבוד התלמיד: חז"ל הוסיפו על מצוות כיבוד הורים שבעשרת הדיברות מצוות
8 כיבוד המורה: **מורא רבך** – **כמורא שמיים**. [מקובל לפרש "מורא" כיראת כבוד ולא כפחד]. חז"ל
9 לא זנחו את כבודו של התלמיד והוסיפו: **יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך**. [משנה, מסכת
10 אבות, פרק רביעי, משנה יב].
- 11
- 12 רמב"ם פסק: **כשם שאדם מצווה בכבוד אביו יראתו, כך הוא חייב בכבוד רבו ויראתו**. ואף הוא לא
13 זנח את התלמיד ואת צרכיו: **חובת המורה לשוב וללמד אפילו כמה פעמים אם התלמידים לא**
14 **הבינו ואסור לו לכעוס עליהם במקרה זה**. [משנה תורה, ספר מדע, הלכות תלמוד תורה, פרק
15 רביעי, הלכה ד'].
16
- 17 63. עיון בפסיקה שלנו מעלה יכול דל מאוד של תביעות צוות הוראה בשל אלימות תלמידים,
18 הורים או בכלל, פגיעות שנגרמו לצוות הוראה במוסדות החינוך: כך בע"א 868/79, **קובי נ' זין**,
19 פד"י לו [1] 63 נדחתה תביעתה של עוזרת טיפולית נגד משרד החינוך בגין נזקי גוף שנגרמו לה
20 עקב זריקת כסא על ידי תלמיד בחינוך המיוחד. בת.א. [של – נצ'] **עפיפי נ' מדינת ישראל – משרד**
21 **החינוך**, נדחתה תביעתה של גננת נגד משרד החינוך בגין נזקי גוף שנגרמו לה על ידי אמו של
22 תלמיד. לאחרונה, בת.א. [מח – ירושלים] 8507/06, **פלונית נ' משרד החינוך**, נדחתה תביעתה של
23 מורה נגד משרד החינוך, בשל נזקי גוף שנגרמו לה לשיטתה, עקב הפקרתה להתמודד עם בעיות
24 התנהגות קשות של תלמיד. בכל המקרים דקדקו השופטים, בעיקר בבחינת היכולת של הנתבעים
25 לצפות את מעשה האלימות, מה שהביא בין היתר לדחיית התביעות. בכך אין כדי לשנות את
26 התגברות האלימות בבתי הספר ועל פי חוזר מנכ"ל ואין כדי להשליך על החובות הקונקרטיים
27 ביחס לבית הספר נושא התביעה
28

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 אין בכל אלה כדי לייצר ולתמוך בשיקולי מדיניות הבאים לשלול את הציפיות הנורמטיביות.
2 ההיפך מכך. "חולשתם" היחסית של קורבנות אלימות בבתי ספר ובהם מורים, מהווה שיקול
3 מדיניות, ככל שנדרש, דווקא כדי לחייב ציפיות נורמטיביות.

אמצעים סבירים

64. כעת עובר הנטל אל הנתבעים להוכיח כי נקטו באמצעים סבירים על מנת להלום את החובות
7 החלות עליהם ביחס לתובעת. לעיתים וכאשר מדובר בסיכון גלוי שאינו יוצא דופן במיוחד, ייתכן
8 להסתפק באזהרה ובהדרכה. ככל שהסיכון חמור יותר, נסתר יותר או בלתי רגיל, גוברים מידתם,
9 גיוונם ותחכומם של האמצעים אותם על בעל החובה לנקוט על מנת להלום אותו, ראו הלכת
10 שריזיאן. במקרה של אלימות פיסית מכוונת על ידי אחר, הכירה הפסיקה באפקטיביות של אמצעי
11 פיקוח כגון שמירה, אבטחה, ניתור הסיכונים הצפויים באמצעות ממונה על ביטחון, נוכחות איש
12 ביטחון חמוש ולבוש במדים והגבלת הגישה אל שטח העלול לשמש זירה לאלימות [ת.א.
13 1294/97 [מח – ירושלים] ולעס נ' אגד אגודה שיתופית לתחבורה בישראל בע"מ ואח', פורסם
14 בנבו { פסק הדין ניתן לאחר שהוחזר הדיון מבית המשפט העליון לבית המשפט המחוזי } ות.א.
15 [מח – תל אביב] 2271/04, עיצובן המנוחה תמיר ברז ז"ל נ' ביתי לי בע"מ ואח', פורסם בנבו].
16 הטעם המרכזי לכך הוא מימד ההרתעה ההופך את מעשה האלימות המתוכנן להתנהגות בסיכון
17 גבוה מצידו של התוקפן. קיים כמובן גם טעם מעשי והוא אפשרות המניעה בפועל של המעשה,
18 אם ובמידה שהשומר או המאבטח יהיה במקום ובזמן הנכונים. ניתן לחשוב גם על התקנת אמצעי
19 צילום, שגם בהם קיים מימד הרתעתי.

65. בהקשר של בית ספר אפשר להבין רצון לשמור על אווירה נעימה, גישה פתוחה וחופשית
21 והדגשת תפקידם של המורים והצוות כמחנכים **loco parentis** תחת הפיכתם לאנשי שיטור.
22 אך לדעתי ניתן לדאוג, בבתי ספר בהם קיים נגע אלימות, לסוירים של מבוגרים לבושי אזרחי
23 במסדרונות, בעיקר בשעות השיעורים ואין לשלול התקנת מצלמות בנקודות אסטרטגיות. בני נוער
24 בארץ מורגלים במקומות בילוי ובמקומות ציבוריים לנוכחות שומרים, מגנומטרים, מצלמות והם
25 מצוידים דרך כלל במצלמות המשמשות אותם לצרכיהם האישיים וכחלק מהמכשירים הניידים
26 הנפוצים אצלם.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 66. משרד החינוך טען כי הוא נתון לקשיי תקציב. משרד החינוך כמו גם יתר הנתבעים לא טרחו
2 לפרט את עלותם של אמצעים אילו, מהן אפשרויותיהם לתקצב ולגייס כספים, מה המניעה
3 לעשות כן והאם בכלל ניסו לפעול בעניין. נזכור כי עלות האמצעים, גם כשהיא נשקלת, אינה
4 נשקלת לעצמה, אלא ביחס לתוחלת הנזק אותו היא מיועדת למנוע [נוסחת השופט Learned
5 Hand]. לא שוכנעתי בקיומם של קשיי תקציב להסדיר אמצעים אלה בבית הספר נושא התביעה.
6 ועוד לא שוכנעתי כי עלות האמצעים עולה על תוחלת נזקי האלימות במקרה זה.

7
8 67. איני נזקקת לאמצעים אלה. די לי לקבוע כי הנתבעים לא אכפו משמעת ולא עשו שימוש
9 באמצעים העומדים לרשותם על פי חוזרי מנכ"ל כפי שהוכרו בחוק זכויות התלמיד. משרד החינוך
10 העדיף לשנן את האמצעים האקלימיים, לא הורה ולא הטמיע את אמצעי ההרתעה והענישה
11 הקיימים. בית הספר, המנהל והעירייה, פעלו בשטח באופן דומה. ואסיים פרק זה בציטוט של
12 המפקחת, כשנשאלה אם זריקת אבן על מורה היא מקרה חריג: "למרות שככה זה מתחיל, יחס לא
13 מכבד למורה, זה מתקדם לכיוון של אלימות". [עמ' 55, ש' 14]. וכשנשאלה איזה מסר מעבירים
14 לתלמידים אם אף אחד אינו נענש, השיבה: "אין לי תשובה" [עמ' 54, ש' 5].

15
16 התוצאה היא שהנתבעים לא נקטו באמצעים סבירים ובכך הפרו את חובות הזהירות שלהם כלפי
17 התובעת.

18
19 קשר סיבתי

20 ציפיות טכנית

21 68. בהלכת ולעס נאמר שכל מעשה אלימות ניתן לצפייה, גם אם הוא פתאומי וגם אם לא קדמה לו
22 התגרות, שכן זו דרכם של בני אדם המחליטים לפעול באלימות. אך מעבר לנוסחה הטכנית משהו,
23 במקרה כאן מצטרפים לכך נתונים קונקרטיים שהיה בהם כדי להדליק נורה אדומה אצל גורמי
24 החינוך: הישנות מעשים דומים בעבר, באותה זירה, באותם פרקי זמן וכלפי קורבנות מאותה
25 קבוצה. לדעתי העובדה שבעבר השליכו תלמידים על מורים פצצת עשן, אבן, מלפפון או פחית,
26 אינה משנה את אופי ההתנהגות. העובדה שבעבר השליכו לתוך הכיתות ובזמן השיעורים "רק"
27 שקיות מים, אף היא אינה משנה את אופי ההתנהגות. כך גם לגבי השימוש בנפץ ולא באמל"ח
28 שנמצאו בעבר בשטח בית הספר. העובדה שזהות התלמיד שביצע את המעשה אינה ידועה, אכן
29 אינה מאפשרת לבחון האם הוא עצמו גילה עובר למעשה נטייה לאלימות אך בנסיבות העניין

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 מזדקרים נתונים אחרים המחייבים את הציפיות. לאור אלה, ניתן היה לצפות את הטלת הנפץ
2 במקרה זה.

ציפיות נורמטיביות

3
4
5 69. כעת יש לבחון האם קיים גם קשר סיבתי – משפטי. הנחת הנפץ היוותה צעד נוסף והסלמה
6 במעשי אלימות אשר נעשו בתוך שטח בית הספר כלפי השוהים בו ובפרט כלפי מורים. המעשה
7 כשלעצמו אמנם חמור אך לא חריג במידה כזו שאין להעלותו על הדעת ואין לצפותו בנסיבות.
8 הוא מצוי במתחם הסיכונים הניתנים לצפייה והצריכים לצפייה. ניתן לקבוע ברמה הראייתית
9 הנדרשת שהתלמיד שהטיל את הנפץ תכנן את מעשהו מראש. הוא הצטייד בנפץ, הסתובב
10 במסדרון גלוי ומואר באור יום, ידע על השיעור המתנהל בתוך הכיתה, דפק על הדלת והכין את
11 הזירה לפיצוץ מול פניו של מי שיפתח את הדלת. לאחר שהניח את הנפץ, נמלט מהמקום וידע
12 להסתיר את מעשיו היטב. אין מדובר בהתפרצות רגעית ואין מדובר במעשה שבוצע בסתר. לאור
13 רמת ההוכחה הנדרשת, ניתן לקבוע כי היעדר נקיטה באמצעים סבירים בעבר אף תרם במידה
14 מסוימת לקלות הבלתי נסבלת בה ביצע את המעשה. לא היה בהתנהלות גורמי החינוך עד אותו
15 רגע כדי להרתיעו או לעורר בו חשש מפני סכנה, ככל שיתגלה. ההיפך, לו היו ננקטים אמצעים
16 כאלו, היה בהם כדי להרתיעו.

נמצא קשר סיבתי בין הפרת החובות לבין האירוע והנזק.

אשם תורם

17
18
19
20
21 70. סעיף 68 [א] לפקודת הנזיקין קובע:

22
23 סבל אדם נזק, מקצתו עקב אשמו שלו ומקצתו עקב אשמו של אחר, לא תיכשל תביעת פיצויים
24 בעד הנזק מחמת אשמו של הניזוק, אלא שהפיצויים שייפרעו יופחתו בשיעור שבית המשפט
25 ימצא לנכון ולצורך תוך התחשבות במידת אחריותו של התובע לנזק;

26
27 הנטל להוכיח אשם תורם מוטל על הנתבעים. אם נקבע את ה"אשם" כסטייה מרמת זהירות
28 נדרשת, הרי לא היה בנעילת הדלת על ידי התובעת משום סטייה כזו. אדרבא, ניתן לטעון כי נוכח
29 אחריות הנתבעים ליצירת הסיכון ולהקלת התממשותו, זו בדיוק הייתה הפעולה המתחייבת מרמת

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 זהירות נדרשת. בנוסף, אין לאפשר לנתבעים, מכוח עקרונות תום לב ותקנת הציבור "לשתף" את
2 התובעת עימם באחריותם.

הטענה נרחית.

חלוקת אחריות ביחסים הפנימיים בין הנתבעים

71. סעיף 84 [ב] לפקודת הנזיקין מורה לחלק את האחריות בין מעוולים יחד לפי "הצדק והישר
8 ובהתחשב עם מידת אחריותו של האדם לנזק". הסיכון שהתממש כאן נובע מהתנהגות כל
9 הנתבעים, שהמשותף לה – היותם מעבידים של התובעת. קיימים עם זאת מאפיינים ייחודיים:
10 המנהל, בית הספר והעירייה, הינם בעלי השליטה הפיסית הקרובה במקרקעין ובעלי הזיקה
11 הקרובה ביותר להתנהגות התלמידים, המורים ותנאי שהייתם בבית הספר. הם גם האחראים
12 הישירים לאכיפת משמעת בבית הספר ולהנחלת התכנים בחוזרי מנכ"ל. הדיווחים שלהם למשרד
13 החינוך היו מצמצמים. משרד החינוך מצידו אינו יכול להסתפק במשלוח חוזרים ובביקורי מפקחת
14 אחת לכמה שבועות. גם הוא נושא בתפקיד של הנחלת החוזרים, ודאי ביחסים בינו לבין הנתבעים
15 האחרים. במקרה זה הוכחה הימנעותו מיישום אמצעי הרתעה וענישה על פי החוזר שהוא עצמו
16 הוציא. הסתפקותו בשינון אמצעים אקלימיים אינה מרחפת בחלל. היא מחלחלת גם לגופי הניהול
17 של בית הספר.

19 בהתחשב בכלל נסיבות העניין מצאתי לחלק את האחריות כך: 60% - לעירייה ולבית הספר
20 [כולל המנהל] ו - 40% - למשרד החינוך.

שאלת הנזק

הנכות הרפואית

72. לתובעת נגרמה נכות נפשית כתוצאה מהתאונה. המומחית מטעמה פרופ' פניג העמידה את
25 נכותה על 30%. המומחית מטעם הנתבעים ד"ר רינג העמידה את נכותה הזמנית על 20%, לאחר
26 מכן על 10% ולבסוף שללה נכות צמיתה. מומחה בית המשפט פרופ' קוטלר מצא אצל התובעת
27 רגישות שהינה בגדר "גולגולת דקה". הוא שלל נכות קודמת. לדעתו סובלת התובעת מתסמונת
28 פוסט טראומטית שהועצמה עקב היעדר תמיכה וגיבוי מהנהלת בית הספר ומהפיכתה מקורבן
29 לגורם מאיים. הוא העמיד את נכותה הזמנית למשך שנתיים ראשונות על 20%. לאחר מכן, עקב
30 שיפור בתסמינים ומסוגלות תעסוקתית, אם כי עדיין לא בתחום ההוראה, העמיד את נכותה

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 הצמיתה על 10% לפי סעיף 34 ב' לתקנות הביטוח הלאומי [קביעת דרגת נכות לנפגעי עבודה]
2 תשט"ז – 1956 [להלן – "התקנות"]. ועוד המליץ על טיפול בהיקף של 24 מפגשים לחיזוק דפוסי
3 הסתגלות ומוקדי הימנעות. חוות דעת המומחים הוגשו ללא חקירות. לאור המימד האובייקטיבי
4 המיוחס לחוות דעתו של מומחה בית המשפט ובהיעדר סיבה לסטות ממנה, יש לקבל את
5 קביעותיו.

6
7 נכותה הנפשית הצמיתה של התובעת עומדת על 10%.

הנכות התפקודית

8
9
10 73. נכות זו נבדקת במנותק מנתוניו של הניזוק הספציפי [ע"א 3049/93, גירוגיסיאן נ' רמזי, פד"י
11 נב [3] 792]. הסעיף 34 לתקנות כלל בעת הרלוונטית מימד תפקודי: "סימנים אובייקטיביים
12 וסובייקטיביים המגבילים באופן בינוני [ס"ק ב'] / באופן בולט [ס"ק ג'] את ההתאמה הסוציאלית
13 וכושר העבודה". על כן ובהתאמה – נכותה התפקודית של התובעת עמדה בשנתיים הראשונות
14 לאחר האירוע – על 20%. מאז ועד בכלל – על 10%.

הכשרותיה ושכרה של התובעת עובר לתאונה

15
16
17 74. התובעת בעלת תואר ראשון בגיאוגרפיה ופיתוח סביבתי, מורה ומדריכת של"ח וידיעת הארץ
18 בעלת וותק של 8 שנים. לפי בדיקת המל"ל, עמד שכרה החודשי – נומינאלי על 5,894 ש"ח
19 [אישור על תשלום דמי פגיעה – 17,683 ש"ח : 3]. אך מבדיקת תלושי השכר לחודשים שקדמו
20 לאירוע, עולה כי התובעת קיבלה את שכרה משני מקורות: ממוסדות חינוך ומהעירייה, אכן כ –
21 5,800 ש"ח אך ממשרד החינוך, כ – 3,200 ש"ח נוספים. איש מהצדדים לא הבהיר את נבדלות
22 הנתונים בין המל"ל לבין תלושי השכר בפועל. מבחינת בית המשפט ולאור הראיות – שכרה
23 החודשי הממוצע של התובעת עמד על 9,000 ש"ח, מוצמד להיום – 11,200 ש"ח.

נזק מיוחד

הפסדי השתכרות לעבר

24
25
26
27 תקופת נכות זמנית של 20% : נובמבר 2004 – אוקטובר 2006 :

28 75. התובעת לא עבדה מאז התאונה בנובמבר 2004 ועד אפריל 2007 : עד לתום שנה"ל,
29 באוגוסט 2005, קיבלה שכר מלא, הן ממל"ל והן על חשבון ימי מחלה. התובעת לא הגישה
30 נוסחת פדיון של ימי מחלה. המשמעות – היא לא הוכיחה הפסדים לתקופה זו.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1

2 76. החל מספטמבר 2005 ועד לאוגוסט 2006, שהתה התובעת בשבתון ועל פי בחירתה. לשם כך
3 פדתה קרן השתלמות שעמדה לזכותה. אני מוכנה לקבל כי בתקופה זו, בה הייתה התובעת נתונה
4 לנכות זמנית של 20%, לא יכולה הייתה לשוב למשרת הוראה, לא בבית הספר ולא במוסד אחר.
5 אך עקרונית, יכולה הייתה למצוא עבודה המתאימה למגבלותיה. היא לא עשתה כן. בתקופה זו
6 ובהיעדר נתונים אחרים, מצאתי לפסוק לה הפסדים לפי נכות תפקודית: 11,200 ₪ X 12 חודשים
7 $20\% \times 26,800 = 5,360$ ₪.

8

9 77. מספטמבר 2006 ועד אפריל 2007 לא עבדה התובעת כלל. במהלך תקופה זו העתיקה את
10 מגוריה מהדרום לקיבוץ חניתה. בתקופה זו כבר התייצבה נכותה של התובעת ועמדה על 10%. על
11 כן מצאתי לפסוק לה הפסדים לפי הנכות התפקודית: 11,200 ₪ X 7 חודשים $10\% \times 7,840 =$
12 868 ₪.

13

14 78. מאפריל 2007 ועד היום [ינואר 2013] חלפו 70 חודשים. בתקופה זו עבדה ועובדת התובעת
15 כפועלת וכמפעיל ציודים במפעלים הממוקמים בקיבוץ בו היא מתגוררת. משכורתה החודשית
16 האחרונה עמדה על כ- 5,000 ₪. התובעת לא הוכיחה קשר בין הפחתת השכר לבין מגבלותיה
17 תוצאת התאונה. מגבלותיה התפקודיות לפי סעיף 34 ב' לתקנות ולפי דברי פרופ' קוטלר, לרבות
18 תחושותיה הקשות מהתנהלות המערכת כלפיה, אינן מסבירות את בחירתה לעבוד כפועלת ולא
19 בהוראה, לרבות במסגרות פרטיות. לאור מהות המגבלות כשלעצמן [מגבלות בינונית] בשילוב
20 עם דרישות מקצוע ההוראה, אין מנוס מחישוב הפסדיה לפי הנכות התפקודית הצמיתה: 11,200
21 $70 \times 10\% \times 78,400 = 68,720$ ₪.

22

23 סה"כ הפסדי השתכרות לעבר [מעבר לתגמולי המל"ל ושכר ששולמו] = 113,040 ₪.

24

25 הוצאות רפואיות ונסיעות לעבר

26 79. התובעת הגישה קבלות על השתתפות עצמית בהוצאות רפואיות, בסכומים פעוטים של כ-
27 100 ₪. הוצאות אלו מכוסות במסגרת החקיקה הסוציאלית, כפוף להשתתפות עצמית. אין לי ספק
28 שהתובעת נזקקה לנסיעות לטיפולים נפשיים ולתרופות, לרבות כאלו שאינן מכוסות במסגרות
29 הקיימות.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29

מצאתי לפסוק לה סכום גלובאלי של 3,000 ₪.

עזרת הזולת לעבר

80. התובעת לא הגישה אסמכתאות לעזרת זולת בשכר. נסיבות פגיעתה ומגבלותיה, אינן כשלעצמן מגלות צורך מוגבר בעזרת משפחה. התובעת לא העידה בני משפחה או חברים וחברות שסייעו לה בתקופה לאחר האירוע. איני פוסקת לה סכום כלשהו בגין ראש נזק זה.

נזק כללי

הפסדי השתכרות ותנאים סוציאליים לעתיד

81. בהיעדר נתונים המאפשרים לקשור בין מלא הגריעה בשכרה של התובעת לבין מגבלותיה תוצאת התאונה, אין מנוס מחישוב ראש נזק זה לפי הנכות התפקודית ועד הגיע התובעת לגיל 67:

$$11,200 \text{ ₪} \times 10\% \times \text{היוון} = \underline{215,350 \text{ ₪}}$$

82. לסכום זה יש להוסיף 7% בגין הפסד תנאים סוציאליים – יחסיים: $215,350 \text{ ₪} \times 7\% =$

15,075 ₪.

אני פוסקת לתובעת סכומים אלה.

הוצאות ושונות לעתיד

83. ככל שצפויות לתובעת הוצאות עבור טיפולים נפשיים בעתיד, היא זכאית לקבלן במסגרת הקהילה וללא תשלום מכיסה. איני פוסקת לה סכום כלשהו במסגרת ראש נזק זה.

כאב וסבל

84. התובעת חוותה מצוקה ואימה בעת האירוע עצמו. לאחר מכן לא נזקקה לטיפולים רפואיים. סבלה התעורר פעם נוספת כתוצאה מהנהלות המערכת מולה. היא נותרה עם נכות נפשית צמיתה של 10%.

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"א 44987-05 קרן נ' משרד החינוך והתרבות - יועץ משפט ואח'

1 מצאתי לפסוק לה סכום של 30,000 ₪.

2

3

סה"כ – 376,465 ₪.

4

5

סוף דבר

6

הנתבעים יחד ולחוד ישלמו לתובעת סכום של 376,465 ₪, בצירוף שכ"ט עו"ד והוצאות משפט

7

בסכום כולל של 95,000 ₪.

8

9

ביחסים הפנימיים בין הנתבעים – יחולק הסכום : 60% לעירייה , בית הספר והמנהל – 40%

10

למשרד החינוך.

11

12

ניתן היום, כ"ט טבת תשע"ג, 11 ינואר 2013, בהעדר הצדדים.

13

יעל הניג, שופטת

14

15

16

17

18

19

20